

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

לך לך

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת לך לך

- בצאתו מחרן - רק ע"י כחה של אמונה ובטחון..... ב
- 'אנכי' מגן לך - האמונה באנכי ה' מגנת ומצלת..... ה
- אתה א-ל ראי - הקב"ה רואה בערת כל יחיד ויחיד ומצילו..... ז
- לך לך - ללכת ממחשבת העבר ולהתחדש כבריה חדשה..... ח
- ואברכך והיה ברכה - עמידתו בנסיון מביאה טובה וברכה עליו ועל כל העולם..... יד
- הוי מתלמידיו של אברהם אבינו - אהבת חסד ומידות טובות..... טו

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד:

shwrtz@bezeqint.net

פרשת לך לך

בצאתו מחרן - רק ע"י כחה של אמונה ובטחון

בן חמש שנים ושבעים שנה, כי תיבת 'בטחון' עולה בגמטריא 'חמש ושבעים', וכלומר שהשיג מדרגת הבטחון בצאתו מחרן, שרק ע"י שבטח בה' היה בכוחו לצאת מארץ מולדתו ומבית אביו וממשפחתו. ולדורות עולם ייאמר, לכל חר וחר בדיליה, בכח האמונה והבטחון בבורא כל העולמים דכל מאי דעביד למב עביד יהיה בידו לקיים מצוות ה' ולעמוד בנסיונות הקשים ביותר.

והיינו, כל חר וחר ב'עשרה נסיונות' העוברים עליו. בכל צרה וצוקה המתרחשת ובאה לעולם, וכן בכל 'פרשת דרכים' כשאנו יודע כיצד יוכל להחזיק מעמד וללכת ב'חרן' - חרונו של עולם, יתאמן לראות

בפרשתן (יב ד), 'ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן', ומפרש הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ד"ה ואברהם) שבוודאי הוקשה לו לאברהם לעזוב את ארצו ומולדתו ובית אביו בהם הורגל כל ימי חייו, ללכת לארץ נכריה כאשר עדיין אינו יודע אפילו אנה ילך, ומאין היה לו כח כביר כל כך - לעזוב הכל, למקום הלא נודע... אלא שהאמין ובטח בהקב"ה שבוודאי יעשה עמו 'אך טוב וחסד', השליך עצמו ואת ית' על ה', ובזה היה בכוחו לקיים רצונו ית' אפילו בדבר שכל כך קשה לטבע אנושי. זהו שאמר הכתוב ואברם

א. בספר 'דרכי נועם' (ח"א עמ' קסד) ביאר מה שנאמר (טו ה) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה', שאברהם אבינו האמין בתכלית האמונה כי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ואף שאינו מבין מה החסד שבדבר, היאך יכולה פורענות להיות הטוב המושלם שאין טוב הימנו - דבר זה לא ערער במאומה את אמונתו שהכל טוב וחסד. זהו שנאמר והאמין בה', ועל כן ויחשבה אברהם לו - להנהגת הבורא ית"ש עמו לצדקה לחסד ולרחמים.

ונודע המעשה שסיפר הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע שפעם שאלו האחים הקדושים הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע והרה"ק בעל ההפלאה זי"ע את רבם הגדול הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע על הא דאיתא במשנה (ברכות נד.) 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה', כיצד ניתן לבשר ודם קיים דברי חז"ל האלו כפשוטם ולברך על הרעה כאילו היא טובה. אמר להם המגיד, הכנסו לבית המדרש ותשאלו את רבי זושא, ה"ה הרה"ק מאניפולי זי"ע. ואכן קיימו את דבריו ואמרו להרבי ר' זושא, הרבי ציונו לשאול את מע"כ בפירוש דברי המשנה. נענה להם הר"ז, תמוה בעיני מדוע צוה לשאול אותי, וכי שייך לשאול זאת לאדם אשר מעולם לא היה לו שום רע אפילו רגע אחד, כי מיום הולדתי ועד עתה יש לי כל טוב, שאלה כזו צריכים לשאול לאיש אשר היה לו חלילה רע. והמה ידעו, שהר"ז מלומד בדקדוקי עניות נוראיים, ואעפ"כ מעיד על עצמו בפה מלא שמעולם לא היה לו רע. אז הבינו היטב, כי אכן, דייקא זאת רצה המגיד ללמד, שהאמין בהשי"ת באמת אינו מרגיש שום רע, אלא תמיד טוב לו, ותמיד הנו מאושר שש ושמח בהנהגתו ית', וישמח ישראל בעושו. ובזה נתישב להם מה שאמרו חז"ל חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה - לתוקף אמונתו בה' שכל הנהגתו היא אך ורק לטובה (הובא בספר המנורה הטהורה ברכות בשם 'נפלאות הרבי').

ב. ואכן 'אשרי אדם בוטח בך', כי אין לך אושר החיים גדול יותר מהרגשת הבטחון בהשי"ת כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי. וכמו שפירש המצודת דוד' את מה שנאמר (תהילים קמו ה) 'אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו - מילת 'אשרי' משמשת בשתיים לומר אשרי למי אשר שברו על ה' [וכאילו נכתב אשרי שא-ל יעקב בעזרו, אשרי מי ששברו על ה' אלוקיו], כי אין אושר גדול ממי שכל 'שברו' ותקוותו הוא על הבורא ית"ש.

ג. אימרא יאי אמר הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א רב ביהמ"ד 'דברי שיר' בעי"ת בני ברק יצ"ו, כי מדרך הבריות לשאול על העבר למה אירע כך וכך, ואילו כלפי העתיד שואלים מה יהיה, והנה 'למה' עולה למניין ע"ה, גם 'מה יהיה' עולה למניין זה, וראה זה פלא בטחון אף הוא בגימטריא ע"ה, חושבנא דדין כחושבנא דדין. ללמדך שה'בטחון' מסלק כל שאלות חששות, פחדים וספקות, הן העבר - 'למה', הן על העתיד - 'מה יהיה'...

באר הפרשה - פרשת לך לך

ג

את ה' בכל דבר וענין, ואז יצליח. כי האמונה והבטחון עלי עברו, ואם יבטח בהש"ת יוכל לעמוד בנקל הם המשענת שעל ידם יצליח את כל 'משבר'ך וגליך מבלי שברון רוח ונפשי.

ד. בספר 'אישי ישראל' (לנכדו של הגאון רבי ראובן טראפ, בנו של הגאון הנודע רבי נפתלי טראפ זצ"ל, המפורסם בעולם הישיבות בשם 'הגרניט') מביא, שבימים ההם כאשר כיהן הגרניט כראש ישיבת ראדין למד שם גם בנו הגאון רבי ראובן, והנה באותו הזמן חלה חובת גיוס על הבחורים לצבא ממשלת פולין, מכיוון שכך היה המנהג שבאותו יום שהוצרך בחור מבני הישיבה להתייצב בלשכת גיוס שלהם, היה מתפלל שחרית במניין של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, (שהיה מתפלל במנין מיוחד בביתו), ואחרי שחרית היה ניגש אל הח"ח ומקבל ברכתו שבזכות קבלת עול תורה ייפטר מהגיוס, וכך הוזה, הכל חזרו לישיבה כשבידם 'פטור' מהצבא.

רבי ראובן לקה בבחורותו במחלת הטיפוס ל"ע, ולכן היה מראהו כחוש וחולה מאד, והבין, שאם עד היום לא נלקח אפילו בחור אחד לשירות הצבא, בוודאי שאותו לא יקחו שהרי 'הכרת פניו ענתה בו' שהינו חלוש וחולה נוראות, וממילא לא הלך לקבל ברכת הח"ח בטרם התייצבותו לפני אנשי הצבא. ויהי לפלא, כי הוא היה היחיד מכל בני הישיבה שגויס לצבא. כשחזר לישיבה וסיפר לאביו את דבר המעשה, נענה רבי נפתלי, אכן, הסומך על עצמו שאינו נצרך לברכת הח"ח אף אם יהיה חולה מסוכן ילקח לצבא. והכוונה כמונן שמי שבטוח בעצמו שאינו נצרך לסיוע ממעל הוא לא יצליח ח"ו, כי אינו סומך עצמו על רחמי שמים. זה הכלל, לעולם לא יסמוך אדם על שום דבר רק על רחמי שמים המרובים, אז יצליח בכל דרכיו וייצל מכל פגע ומקרה רע.

ה. בדרך זה ביאר רבינו יונה הא דאיתא בגמ' (ברכות יב.) 'אמר רבה בר חיננא סבא משמיה דרב, המתפלל כשהוא כורע - כורע בברוך, וכשהוא זוקף - זוקף בשם [כלומר, שהמתפלל 'שמונה-עשרה' צריך לכרוע בברכת אבות ובברכת מודים תחילה וסוף, כשאומר ברוך אתה כורע, לאחמ"כ זוקף עצמו ורק אז מזכיר את שם ה']'. אמר שמואל מאי טעמא דרב דכתיב (תהילים קמו ח) ה' זוקף כפופים'. ומבאר רבינו יונה 'וכשזוקף מראה הבטחון שיש לו בכל ענייניו שיטיב אליו'. וביאור הדברים, כי מדרך העולם, מי שיש לו טרדות ודאגות מכל צרכיו ומחסוריו בכל העניינים הרי הוא 'כפוף' ורובץ תחת משאו, וכדוגמת השור שכפוף תחת ה'עול', אכן מי שיש לו 'אב ופטרו' המסלק ממנו כל טירדא וכל קושי - הרי הוא מהלך תמיד ב'קומה זקופה', כשהוא משוחרר מכל 'עול'. על כן, כשהמתפלל מזכיר שם ה' עליו לזקוף עצמו ולעמוד 'ישר', להראות שאב לנו גדול בשמים, מלך חי וקיים, הרועה אותנו תמיד בכל עת ובכל שעה, והוא הדואג לנו ומיטיב עמנו תמיד, ואם כן מה לנו להתכופף... הרי אתה משוחרר כ'בן חורין'...

יש שפירשו עפ"י מה שמצינו במפרשים על הקרא (שה"ש ז ח) 'זאת קומתך דמתה לתמר', ופירשו רש"י ושאר מפרשים, שהקב"ה משתבח בבני ישראל שהם עומדים זקופים ביושר כדוגמת ה'תמר', ה"ה עץ הדקל הצומח לגובה מבלי שום עקמימות [ופירשו המפרשים כל אחד לפי דרכו, עיי"ש]. ועל פי דברי רבינו יונה אפשר לבאר, כי אכן זהו השבח של כלל ישראל שהם בוטחים בהקב"ה ואינם 'כפופים' מחמת משאם, אלא לתוקף בטחונם הינם ניצבים ועומדים ישר כאיש שאין לו שום דאגה בעולם כלל...

וכבר מצינו כן להדיא בדברי הגמרא במסכת ר"ה (כו:), לא הוו ידעי רבנן מאי 'השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך' (תהילים נה כג), אמר רבה בר בר חנה, יומא חד הוה אזלינא בהדי ההוא טייעא, הוה דרינא טונא ואמר לי שקול יהביך ושדי אגמלאי [לא ידעו רבנן לפרש מהו שנאמר 'יהבך', ואמר רבה בר בר חנה, שפעם אחת הלך ביחד עם סוחר ישמעאלי והיה נושא רבה עמו 'משא', אמר לי הסוחר שקח 'יהביך' והטילו על גמלי, ומכאן הבינו ש'יהבך' היינו 'משא', והרי לך, שמקרא מלא דיבר הכתוב שעל האדם להשליך את 'משא' דאגותיו ופרנסתו על ה'.

וכבר כתב בספר 'חובות הלבבות' (שעה"ב ריש פ"א) 'מהות הבטחון היא מנוחת נפש הבוטח, ושיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו שיעשה הטוב והנכון לו בעניין אשר יבטח עליו'.

מעשה בעשיר מופלג ולו בת יחידה כלילת המעלות, משהגיעה הבת לפרקה שלח האב שליח לאחד מגדולי ראשי הישיבות, וביקש מאתו שימציא לו חתן תלמיד חכם וירא שמים ובעל מידות טובות, וידע של'חתן' זה לא יחסר מאומה, כי כל הוצאות החתונה עליו, וגם 'קעסט' (שיהיה סמוך על שולחן חמיו) כל ימי חייו... ובעזה"ש"ת לעולם לא יצטרך החתן לדאוג דאגת פרנסה וכיו"ב. כעבור כמה ימים שלח ראש הישיבה לאמר לעשיר שמצא עבורו בחור מופלג בתורה ויראת שמים טהורה, 'ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל...' מיד יצא העשיר לדרך בהתרגשות להעמיד את הבחור בכור המבחן בסוגיות חמורות שבש"ס, וגם לבדוק את הליכות חייו כיצד הם, ואכן, הבחור

באר הפרשה - פרשת לך לך

הראה בקיאות נפלאה ועצומה בכל מקצועות התורה בפשט ובפלפול, ואף היה נראה כחכם בר דעת ובעל מידות טובות, העשיר התפעל מאד מרוחב ועוצם ידיעתו בכל חדרי התורה בחריפות עצומה, וגמר אומר לקחתו להיות חתנו. משישבו לגמור את הזכרון דברים' ולשתות לחיים, וכבר עמדו כמעט ב'שבירת הצלחת' שאל הבחור את העשיר וביקש לדעת מהו סכום המעות שבדעתו לתת עבור הנדוניא... תיכף ומיד ניגש העשיר לראש הישיבה והודיע לו שהשידוך בטל ומבוטל, כי בשום אופן איננו מסכים לקחת בחור זה כחתן לבתו. ויתמה ראש הישיבה ושאלו מאי האי, וכי מצא בו שאינו תלמיד חכם וירא שמים או שמא מום אחר ראה עליו, השיב העשיר ואמר 'הנה, גדול כוחו בתורה ויראה ועדיו לגדולות, אך שוטה הוא שאין בו דעת'... שהרי כל בני העיר מכירים ברוב עשרי וכבוד ביתי, גם יודעים הם שאין לי אלא 'בת יחידה', וא"כ בוודאי כל רכושי עומד לרשות בתי וחתני מהיום ובפרט לאחר 'מאה ועשרים' שהרי הם יהיו יורשים יחידים, נמצא ש'בירווי' אודות סכום ה'נדן' מראים על טיפשות עצומה... ואינני מסכים לקחת חתן שוטה שאין בו דעת.

לדין ייאמר, בן אדם מה לך כי תדאג כמה ואיך תקבל שפע פרנסתך, והרי 'לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות' (חגי ב ח) וכל עולם כולו ומחמדי תבל שלו הם, והיינו א. עשרו כביכול ידוע לכל... ב. ולא עוד, אלא שבני ישראל הם בנים חביבים למקום, כמאמר הכתוב (ירמיה לא ט) 'הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים' כבנו יחידו של גביר אדיר ועשיר מופלג, אם עדיין דואג האדם ושואל תמיד 'מאין יבא עזרי', מהיכן אפרנס את בני ביתי, הרי הוא דומה לאותו בחור שנחשב כשוטה גמור רק עבור שאלתו את העשיר כמה הוא עתיד לתת לו, והרי אם יקח את בתו יקבל הכל, והכי נמי יזכור האדם כי אב לו בשמים ומובטח לו שלא יחסר לו מאומה, ככתוב (תהלים לד י) 'כי אין מחסור ליראיו'. ואין הדברים אמורים דייקא לענין 'פרנסה' אלא כיו"ב בכל שאר צרכי האדם בהאי עלמא.

משל למה הדבר דומה, איש אחד מ'בני העולם הגדול' - אשר לצורך עסקיו ומסחרו הוא נודד בארבע כנפות הארץ עמד וסיפר לרעהו מהמאורעות שעברו עליו בנסיעתו האחרונה, ובתוך הדברים סיפר שהיה במדינת סין (China) הרחוקה, וראה שם פארק שעשועים ענק ורחב ידיים, ובתוכו ניצב 'גלגל ענק' (Ferris wheel) אשר מחוברים אליו כסאות לישיבה, ובאים אנשים ומתיישבים שם, ומתחיל הגלגל לעלות 'עד לשמים' ומיד 'משפיל גאים עדי ארץ'... אך התיירא לנפשו להיכנס לשם שמא יארע דבר תקלה ויפול הגלגל עם יושביו הקשורים בו, או שמא בהיותו 'במרומים' יעוף ממושבו... בהמשך הימים נסע מסין ויחנה בענגלאנד (אנגליה), והנה גם שם יש 'גלגל ענק' רם ונישא פי כמה וכמה מרעהו שבסין, נכנס האיש בשלווה ל'גלגל' והתיישב על הכסא, לקיים בנפשו מה שנאמר 'יעלו שמים ירדו תהומות'... וכך הרבה לתאר כיד ה' הטובה עליו, עד שאמר לו חברו, תמיהני עליך, מה ראית לעלות באותו גלגל בענגלאנד מה שלא עשית ב'סין', והלא דברים קל וחומר, אם לא נכנסת לגלגל נמוך בסין קל וחומר שלא תיכנס לגלגל גבוה יותר. השיב לו הלה, אין כאן תימה כלל, בהיותי בסין לא סמכתי כלל על הפועלים שבנו את הגלגל שאכן עשו מלאכתם נאמנה בבניית הגלגל, ואף לא סמכתי על המפעילים ב'פארק' שהם שומרים על הכללים (כללי בטיחות), שכן הסינים ידועים כמי שמקילים ראש בכדי לחסוך כמה פרוטות, ומי יודע אם לא חסר איזה בורג (Screw) וכדומה... ובקושי סמכתי עליהם כשהלכתי על קרקע מוצקה... לעומת זאת האנגלים ידועים כאנשים המקפידים על קלה כבחמורה לקיים את ההוראות ככתבם וכלשונם, על כן לא פחדתי כלל להיכנס אל ה'גלגל', כי ידעתי היטב שהכל בנוי היטב, מסודר ושמור כהוגן.

ולדין ייאמר, אף אם נראה לאדם שתהלוכות חייו הינם כ'גלגל ענק המתהפך', אך אם הוא מכיר ויודע שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוא מסובב את הגלגל... תשלנו נפשו, שכן אין מקום לדאגה שמא יקרה תקלה...

ו. שמא תאמר, מניין לי האמונה והבטחון שהקב"ה יושעיני והלא יודע אני היטב את 'מצבי' וחשבון מעשיי, ואיני הגון ואיני כדאי לזכות לנס ולישועה, אכן שמע נא, מצינו יסוד איתן בדברי הרה"ק הזרע קודש' זי"ע (ליל ה' דחנוכה) בזה"ל, ואף אם אמור יאמר האדם, זה היה אם הייתי צדיק הייתי יכול לבטוח בה' שלא יקפח שכרי ויאכילני פרי מעשי, אבל אני יודע בעצמי מעשי שלא יצאתי ידי חובתי נגדו ית"ש, וא"כ איך אוכל לבטוח בה' שיגמול לי טובות מה שאינם לפי תגמול מעשי, זה עצת היצה"ר, אבל באמת לא כן הדבר, כי השי"ת טוב ומטיב לרעים ולטובים וטוב ה' לכל, ולכן בטחון לשון טיחה ודיבוק שידבק האדם בבטחונו ולא יסור ממנו בשום סיבה ואופן, עכ"ל.

ובזה מבאר שם מה שנאמר בפרשתן (טו ו) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה', שאברהם אבינו חשב שהגם שאינו ראוי לפי מעשיו, וכמו שאמר על עצמו 'ואנכי עפר ואפר', אך עם כל זאת יעשה עמו ה' צדקה, ובטח בהקב"ה שיעשה עמו צדקה, ומכאן ילמדו כל 'זרע אברהם' ללכת בדרכי אבות.

באר הפרשה - פרשת לך לך

ה

'אנכי' מגן לך - האמונה באנכי ה' מגנת ומצלת
בפרשתן (טו א), 'אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר אל תירא אברם
אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד', ופירשו רבים מצדיקי
הדרות בדרך הרמוז, שהנה 'אנכי' מרמז על 'אנכי ה'
אלוקיך' שהוא יסוד ועיקר מצוות האמונה, וכך אמר

ז. ומשמעות האמונה הטהורה בבורא ית"ש שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים יש לנו ללמוד מהאמור בפרשתן (יד כא-כג), 'ויאמר מלך סדום אל אברם תן לי הנפש והרכוש קח לך, ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' א-ל עליון קונה שמים וארץ, אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם, ולכאורה יש לתמוה, שהלא כן הוא דרך המלחמות שהמנצח בקרב בוזז את שלל הארץ, ואם כן מאחר שאברהם ניצח את ארבעת המלכים אם כן כל הרכוש שלו 'מן הדין', ואינו שייך כלל למלך סדום (שכבר נוצח על ידי אותם מלכים), ואין שום טענה וזכות למלך סדום לומר 'אני העשרתי את אברם', ואף אם אמור יאמר כן לא יהא בדבריו כלום, ומדוע חשש אברהם שמא יאמר מלך סדום שהוא העשיר את אברהם.

ומבאר המלבי"ם, שאברהם אבינו אמר, אותו נצחון בשדה הקרב לא היה בכוחי ועוצם ידי ולא בגבורת ידי אלא השי"ת הוא עושה מלחמות והוא המנצח בהם, והרימותי ידי אל ה' א-ל עליון - ש"ידי לא היתה אלא כחרב ביד השי"ת, וממילא אין השלל והביזה שלי כי לא אני הוא המנצח... והוסיף אברהם לאמור ולא תאמר אני העשרתי את אברם, והיינו, שאם יקח מן השלל כדרך המנצחים אזי תאמר היד 'אני העשרתי', כלומר, שבכוחי ועוצם ידי עשיתי את החיל הזה, ובאמת הרי רק ה' פעל כל זאת ולא ידי - יד כהה.

ביתר עומק יש ללמוד ממה שנאמר (טו ז) 'ויאמר אליו אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים', ולכאורה יש להקשות שהרי נאמר בסוף פר' נח (יא לא) 'ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו אשת אברם בנו ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן, נמצא שדברי הקב"ה אל אברהם 'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך' נאמרו לו אחר שכבר היה בחרן, ואילו יציאתו תחילה מאור כשדים לא היתה על פי ציוויו של הקב"ה אלא מעצמו, ואם כן מהו שאמר לו אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים. ופירש רבינו מיוחס (אחד מרבותינו הראשונים) בזה"ל המקום נתן בלבו של תרח לצאת משם, עכ"ל. ר"ל, שאף שלפי ראות עיני בשר נראה שתרח ואברהם יצאו מעצמם מאור כשדים, הרי באמת הקב"ה הוא אשר הוציא אותם מאור כשדים, כי אין האדם עושה מעשים ולא חושב מחשבות מעצמו, אלא הקב"ה הוא שנותן בליבו לחשוב כך או כך, בכדי להביא את הדבר כפי הכוונה העליונה.

והוא מקרא מפורש (תהילים לו כג) 'מה' מצעדי גבר כוננו'. וכלשון הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (בשלה ד"ה וירא) 'ואפילו עשרת אלפים צעדי והילוכו של אדם הכל הוא בהשגחה פרטית, כמו שאנו מברכין בכל יום בשם ומלכות ברכת 'המכין מצעדי גבר' וכו' וצריכין להאמין בזה מאד שלא תהיה חלילה ברכתו ברכה לבטלה...

כיו"ב כתב בספר מעיין גנים (להגה"צ רבי שלמה אסולין זצ"ל) ללמוד גם מעניינא דחג הסוכות, דכתיב (ויקרא כג מב-מג) 'בסוכות תשבּו שבעת ימים וגו', למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים', והנה נחלקו בגמ' (סוכה יא:) בביאור עניין הסוכות, שלדעת רבי אליעזר היו אלו 'ענני כבוד', אכן רבי עקיבא אומר 'סוכות ממש עשו להם', ופירש רש"י 'מפני החמה בשעת חנייתן היו עושים סכות'. מעתה יש לתמוה, בשלמא לפי רבי אליעזר אכן הקב"ה הושיב אותם בסוכות על ידי שפרס עליהם ענני הכבוד, אבל לפי רבי עקיבא קשה אומרו כי בסכות הושבתי את בני ישראל וכי הקב"ה הוא שהושיבם, הלא הם עשו בעצמם את הסוכות, אלא הא גופא בא הכתוב ללמדנו, גם כשאדם עושה סוכה לעצמו למצוא צל מפני החמה אין זה מעשה ידיו כלל - אלא הקב"ה הוא העושה... הוא שנתן בו דעת לבנות את הסוכה והוא יתברך עושה את הסוכה, ורק נדמה כי האדם הוא העושה.

וזהו שאמר הכתוב 'למען ידעו דורותיכם' - כי ידיעה זו עלינו להשריש היטב בעצמנו ובדורותינו הבאים כי מעשה האדם ומחשבותיו אינם כלום, וכל הנראה לעינינו הוא רק 'שפיל' (הצגה ודמיון), ורק הקב"ה הוא העושה ועושה לכל המעשים בפועל ממש.

כיוצא בדבר מבואר גם בעניינא ד'יונה', שם נאמר (ב יא) 'ויאמר ה' לדג ויקא את יונה אל היבשה', וה'קורא את המקרא' בלבד נדמה לו כי הדג זכה ל'נבואה' ולגילוי אלוקותו ית', שה' בכבודו ובעצמו דיבר אל הדג... אמנם לא זו 'פשוטו של מקרא', אלא כפי שפירש הרד"ק 'ויאמר ה' לדג - העיר את רצונו שיקיאנו אל היבשה', וכעין זה

באר הפרשה - פרשת לך לך

הוסיף הגה"ק ה'קרן לדוד' זי"ע לפרש, שהנה מוראו של אברהם היה כמבואר ברש"י 'אחר שנעשה לו נס זה שהרג את המלכים היה דואג ואומר שמא קבלתי שכר על כל צדקותי, ונתמעטו זכויותי ומתן שכרו לעולם הבא, ועל כך אמר לו הקב"ה אל תירא אברם. כי הנה אמרו חז"ל (מכילתא שמות יד לא) 'כל מה שישראל אוכלין בעולם הזה אינו אלא בזכות האמונה'.

לו הקב"ה לאברהם אבינו, אל תירא כי גדולה כוחה של האמונה להגן עליך מכל צרה וצוקה שלא תבוא, לדחות ולהרחיק מעליך כל פורענות ח"ו, ושברך הרבה מאוד. ודבר ה' יקום לעולם כ'נבואה הנצרכת לדורות' - לכל אחד ואחד מישראל מזרעו של אברהם אבינו, אל תירא ואל תחת, אלא התחזק בעמוד האמונה, והיא תגן עליך ותוסיף בשברך הרבה מאוד^ט.

ממש כתב גם ה'אבן עזרא' זי"ל, ויאמר, דרך משל, שהכריחוהו לעשות חפץ ה', עכ"ל, והיינו שבאמת הדג הקיא את יונה כי כך היה ברצונו של הדג, אכן, מי הכניס בו את הרצון - רק הבורא יתב"ש, הוא עורר את רצונו והכריחוהו לעשות רצונו, וכך הוא בכל דבר ודבר שנעשה בעולם, אף אם נראה שהוא ברצון העושה, הרי באמת הקב"ה הוא המכניס בו רצון זה... והוא העושה את המעשה ע"י האדם.

ח. הנה רבים מאחינו בני ישראל הנתונים איש איש בנגעו ומכאובו יברכו את עצמם לאמר, מי יתן והייתי זוכה עתה לגילוי שכינה - שהקב"ה יתגלה אלי ויבטיחני בהבטחה ברורה כי בקרוב ממש אצא מאפילה לאורה, הן כלפי צרת הכלל והן לגבי צרת הפרט כל חד וחד בדיליה, זה ירצה לקבל הבטחה שפרנסתו תתברך, זה ימתין להיות מובטח ב'נחת דקדושה' מיו"ח ופעמים שהוא כבר זועק נואשות להבטחת 'ושבו בנים לגבולם'... יש הממתין להבטחת הזיווג - שהוא או הבן והבת ימצאו בקרוב ממש את זיווגם, או שקרוב פלוני יתרפא ברפואה שלימה ברפואת הגוף והנפש, האחד יאמר הלוואי שאהיה מובטח לחבוק בקרוב בן, והשני מצפה להבטחת ישועה במציאת דירה או במציאת ה'ממון' עבור הדירה... וכהנה רבות - יכלה הדיו וגוילי הנייר והם לא יכלו... ומכיוון שעדיין לא נגלה עליהם הקב"ה הרי הם שבורים ורוצצים, דוויים סחופים ומעורבבים, אכן יסוד נפלא נתגלה בפרשתן - כי כוחה של אמונה בה' להחיש על האדם את הישועה הנכספת יותר מכוחה של הבטחת ה' ברורה, על כן יעזוב איש את בכיו ויאשו, יתחזק באמונתו בה', ועי"ז תהא ישועתו קרובה לבוא.

והוכיח כן הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (בפרשתן ד"ה וינגע) מהא דכתיב (יב יז) 'וינגע ה' את פרעה על דבר שרי', ואיתא במדרש (בר"ר מא ב) כל אותו הלילה היתה שרה שטוחה על פניה ואומרת רבנו של עולם אברהם יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה, ואברהם מבחוץ (שאינו בכלל הצרה) ואני בתוך הסירה (יושבת כלואה בבית פרעה הרשע), אמר לה הקב"ה כל מה שאני עושה בשבילך אני עושה, והכל אומרים 'על דבר שרי', עי"ש. ולכאורה טענותיה של שרה תמוהים הם, כי אדרבה, אכן היא הנותנת, אברהם אבינו מחמת שהובטח בהבטחה מפי הקב"ה לפיכך הוכרח הקב"ה לקיים ולשמור הבטחתו, שהרי 'לא איש א-ל ויכזב' (במדבר כג יט) מה שאין כן שרה שלא הובטחה כל הבטחה.

ומבאר הדבר"י, ומכאן יש להוכיח, שכח אמונה הוא גדול יותר מן הבטחה... ואם הקב"ה מטיב למי שמבטיח אותו מכל שכן שהוא מטיב למי שמאמין בו, וזו היתה טענת שרה 'אברהם יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה' - שהוא גדול מן הבטחה, ולבסוף - 'אברהם מבחוץ ואני בתוך הסירה' (כיצד יתכן כדבר הזה), השיב לה הקב"ה, כן הוא האמת, וכל מה שאני עושה בשבילך אני עושה, היינו בשביל האמונה שבך, שהיא גדולה מן הבטחה שהבטחתי לאברהם, כנ"ל, והכל אומרים על דבר שרי - היינו על דבר האמונה כאמור, ודי למבין. והתבונן בדבר כי נורא הוא, הגע בעצמך אילו היה לך הקורא 'הבטחה' מפורשת מפי אליהו הנביא, או מפי הרבי בכבודו ובעצמו - ק"ו מפי השכינה כמו שהובטח אברהם אבינו, וכי לא היית מובטח ושלוו בלבך, וכאן מצינו כי כוחה של אמונה גדול מזה, ופי כמה תשקט רוחו ותשללו נפשו של המאמין ובוטח בה'.

ט. לעומת זאת כתב הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (אות לג) שהתולה מקריו וענייניו בדרך הטבע מרחיק מעליו את ישועת ה', ובוזה ביאר הא דאיתא במדרש (בר"ר מה ב) על הפסוק האמור בפרשתן (טז ב) 'ותאמר שרי אל אברם הנה נא עצרני ה' מלדת' - 'אמרה ידעת אנא (- יודעת אני) מהיכן היא סיבתי (- מפני מה הנני עקרה), לא כשם שהיו אומרים לי קמיע היא צריכה, הימוס (- רפואה) היא צריכה, אלא הנה נא עצרני ה' מלדת', ומבאר ה'שפתי צדיק' בזה"ל, זהו לימוד דעת שלא לתלות בטבע רק במנהיג העולם, כל מה שתולין בטבע קשה השינוי, אבל [אם תולין] למעלה מהטבע זוכין ברגע אחד לאור גדול.

באר הפרשה - פרשת לך לך

ז

רואי, ומבאר הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע, קראה שם זה להיות לעד אמת ויציב אשר הקב"ה רואה בצרת הנאנחים והנאנקים ומשגיח ומרחם על השפלים ונבזים, ויהיה הבאר הזה לסימן ולאות לדורות הבאים שאין בה' אלוקינו השומע תפילת כל פה ורואה בצרות כל אחד מבריותיו, וזה באר לחי רואי, כלומר הבאר הזאת הוא האות והסימן שחי רואי כלומר חי עולמים ב"ה הוא הרואה לכל צרותי והוא המושיע וכו'.

נמצא שאותו גם שנעשה לו בהריגת המלכים היה רק בזכות האמונה, וה'אנבי' הוא ה'מגן לך', וממילא נשאר שכרך הרבה מאד לעולם הבא, ולא נתמעטו מזכויותיך ולא מידי.

אתה א-ל ראי - הקב"ה רואה בצרת כל יחיד ויחיד ומצילו בפרשתן (טו יג-יד), 'ותקרא שם ה' הדובר אליה אתה א-ל ראי וגו', על כן קרא לבאר באר לחי

י. אדרבה, גדולה ויתירה השגחתו ית' על הנאנחים ונאנקים שפלים ונבזים, וכמו שאמרו חז"ל (שבת יב): 'שכינה מראשותיו של חולה', וכבר כתב המהר"ל זי"ע (גור אריה, ויחי ד"ה שהשכינה) שלא דווקא ב'חולה' הדברים אמורים, אלא כל מי שתשש כוחו ונשבר לבו כחולה, הקב"ה שורה עליו, כי כל הטעם ששכינה למעלה מראשותיו של חולה הוא מאחר ש'את דכא ושפל רוח אשכון', ואם כן 'שכינה מראשותיהם של כל שבורי לב'...

ועל כך נאמר (תהילים קלט ח) 'אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך', כי 'שם אתה' מורה על ריחוק ואילו הנך מורה על קירבה יתירה כמי שעומד על ידו ממש, וכך אמר הכתוב, 'אם אסק שמים' - כשאני בתוקף ההצלחה עד שמים הרי 'שם אתה' כמי שמראה באצבע על מקום מרוחק 'שם... 'שם'... אמנם לעת חשכה, כשל"ע הוא במצב של ואציעה שאול, אזי 'הנך', כי רבה היא הקירבה שהקב"ה מתקרב אליו באותה שעה כשהוא עומד על ימינו לסמכו לעומת הקירבה בעת ההצלחה עד לשמים...

ורמז לדבר בהאמור בריש פרשתן 'אל הארץ אשר אראך', וכתב ה'בעל הטורים' אראך בגימטריא בעננים (222), עיי"ש מה שפירש בזה, ולדידן יאמר, ללמדנו בא, שלא ירך לבב האדם בעמדו בעת חשיכה, כי באו העננים להחשיך בעדו, כי אדרבה, מתוך החשיכה יזכה ל'אראך' - לראות את הקב"ה בהארת פנים.

וכן ביארו צדיקים בלשון הכתוב (תהילים קמז ח) 'המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר', שרמז יש כאן למי שמתנסה בייסורים קשים ומרים, ונראה לו ש'עננים שחורים' באו עליו והם מחשיכים בעדו את אור השמש, ידע שבאמת כל 'חשכות' עננים הללו אינה אלא מפני ש'המכין לארץ מטר' - ומשכן ה'מטר' בתוך אלו העננים, ומתוך צרה יבוא הגשם להשקות צמאי חסדיך, ולא היתה זאת לרעה כי אם לטובה.

כיוצא בדבר ביארו בהא דאיתא במדרש בפרשתן (בר"ר לט א), 'רבי יצחק פתח (פרשה זו), משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג (פירוש, שאין לבירה בעה"ב שישמור להצילה מלהבה), הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך, לפי שהיה אברהם אבינו אומר (לאחר המבול ודור ההפלה) תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם, ולכאורה צריך לבאר בלשון המדרש מדוע כתב 'הציץ עליו בעל הבירה', ולא 'הביט' וכדו', אלא כוונתו, על דרך לשון המקרא (שה"ש ב ט) 'משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים', וההפרש ביניהם כי המשגיח מחלון הבית רואה את כל אשר לפניו, שהרי מרחב גדול פרוש לנגד עיניו לראות את הכל, אך המציץ מן החרכים וסדקי החלון אין מרחב לפניו, ולכן אינו רואה כי אם נקודה אחת, וזה כוונת הקרא, כי בעת ה'אורה' כשהכל מתנהל אצלו על מי מנוחות הרי כביכול רואה אותו הקב"ה מ'חלונות' הפתוחים, וכביכול הקב"ה מביט עליו בעל הבירה, ולא 'הביט רק עליו מתוך אהבה יתירה. וזה אשר רמזו שכשנראה לאדם ש'בירה דולקת' ואין לו עזרת מצר, ידע שדייקא אז 'מציץ עליו בעל הבירה' כמציץ מחור וסדק, ומשגיח עליו בייחוד מן השמים.

משל לאב שנתברך בכמה בנים ובנות, שאהבתו לכל אחד מהם כבן יחיד, אמנם בכל עת הוא זוכר את כולם שווה בשווה, זולתי כשאחד מהם שוכב ב'חדר הניתוחים' תחת סכיניו של הרופא, הרי אז כל מעייניו נתונים אך ורק לאותו הבן, לספק לו כל הצטרכויותיו אשר יחסרו לו ולרפואתו, כך הוא ממש כביכול לדידן, כל בני ישראל 'בניו' יחידי של 'אבינו' שבשמים הם, אך בעת שאחד מהם נמצא בעת צר ומצוק, אזי כביכול כל מעייניו של הבורא נתונים אך ורק לבן זה.

באר הפרשה - פרשת לך לך

לך לך - ללכת ממחשבת העבר ולהתחדש ככריה חדשה
בפרשתן (יז א-י), 'ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע
 שנים וירא ה' אל אברם ויאמר אליו וגו',
 ואתנה בריתי ביני ובינך וגו', זאת בריתי אשר תשמרו
 ביני וביניכם ובין זרעך אחריו המול לכם כל זכר,
 נוראות מצינו בדברי חז"ל (מסכת גרים פ"ד מ"ג) לבאר
 הטעם שציווה הקב"ה את אברהם למול את עצמו רק
 בהיותו בן צ"ט שנים ולא מקודם לכן, כי אילו היה
 אברהם נימול בהיותו בן עשרים שנה שוב לא היה גר
 בן עשרים ומעלה מתגייר [כי היה אומר שלא מצינו
 שהקב"ה מקבל גרים שהם בני יותר מעשרים], ורצה
 הקב"ה 'שלא לנעול דלת בפני גרים', על כן נתאחר
 מלצוותו עד שהגיע לתשעים ותשעה, וממילא יש כח
 ביד כולם להתגייר - שהרי עדיין לא הגיעו ל'זקנה'
 כזו. מעתה נישא קל וחומר, אם כה רצה הקב"ה לסייע
 ביד נכרים מאומות העולם שיוכלו להיכנס תחת כנפי
 השכינה, עד כמה הפין הקב"ה בעמו ישראל... ופשיטא
 ופשיטא שכל אחד ואחד יכול 'למול' את עצמו וערלת
 לבבו אף בהיותו 'זקן מופלג' (לפי דמוינו, וגם כשהוא אמת)²,

בדברים הללו ביאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (הובא
 בליקוטי יהודה, וכן ביאר בשפתי צדיק אות לו) בלשון
 הכתוב (שם פסוק ז) 'וימצאה מלאך ה'', ולכאורה צריך
 ביאור מהו וימצאה, וכי חיפש אותה מקודם לכן, היה
 לו לומר 'ויראה מלאך ה''. אלא, מאחר שהגר הייתה
 'נרדפת' משרה אמנו, ממילא נתקיים בה 'אלוקים יבקש
 את נרדף'³ (קהלת ג טו). אף שהנרדפת היא הגר הבורחת
 משרה אמנו, מ"מ כבר אמרו חז"ל (ויק"ר כו ה) שאלוקים
 יבקש את הנרדף אפילו צדיק רודף רשע, על כן 'חיפש'
 המלאך אחר הגר עד שמצאה...

וז"ל הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (אמור תרע"ב), הנה
 ודאי שכן הוא בכל פרט שהוא נרדף מכוחות
 חיצונים הרודפים אחר האדם להממו ולאברו, ובשביל
 זה עצמו נתווספה השמירה והבחירה [דהיינו, שמחמת
 שהוא 'נרדף' הקב"ה שומר ומנין עליו בשמירה יתירה
 ובוחר בו לחלקו] כדכתיב ואלוקים יבקש את הנרדף,
 ובכן אל יפול לב האדם עליו כשמוצא את עצמו נרדף
 הן בגשמיים והן ברוחניות, כי רבים אשר אתו מאשר
 איתם. עכ"ל.

יא. נוראות אמר הרה"ק ה'צמח צדיק' מו"ז זי"ע (ליקוטים עמ' תקלג) וז"ל, יבקש מלשון בקשה, שהקב"ה מבקש את
 הנרדף שלא יהיה בצער, דהרי רודפין גם אותו (שכביכול גם הקב"ה הוא 'נרדף'), כי כשאדם בצער שכינה מה אומרת
 קלני מראשי (חגיגה טו:), על כן יקבל באהבה, עכ"ל. ואלמלי מקרא שכתוב אי אפשר לאומרו, 'כאילו רודפין גם
 אותו'... למען דעת עד כמה השכינה משתתפת בצער של כל יחיד ויחיד מבני ישראל...
 יב. כיו"ב למדו צדיקים מדברי הגמרא (ב"ק צז:) 'מטבע של אברהם אבינו, זקן וזקינה מצד אחד, בחור ובתולה מצד
 אחר', שאברהם אבינו לימדנו בזה, שאף הנמצא במצב של 'זקן וזקינה', עדיין אין מאוחר, ובכוחו להתחדש כמו
 'בחור ובתולה', ללא כל שינוי.

סיפר הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל שהיה מתלמידיו של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בעל ה'אבן האזל',
 שפעם אמר לו רבי איסר זלמן, היום נהייתי בן שמונים שנה, צריך 'לקחת את עצמי בידיים' ולהתחיל ללמוד... ואמר
 את זה בפשטות גמורה כאילו הוא בחור צעיר הלומד ב'שיבה קטנה' ועומד בתחילת הזמן...
 כיו"ב שמענו לספר בשם אחד מגדולי הת"ח שבעיה"ק ירושלים שליט"א, שזכה לקרבה מיוחדת ודלת פתוחה
 אצל הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, מעודי היתה לי השתוקקות להכנס ולהתברך אצל הגרי"ש בליל א' דר"ה,
 כי אז הוא הזמן היחיד שמברכים 'לשנה טובה ותחתם', שכן למחרת כבר מברכים רק על החתימה 'גמר
 חתימה טובה', אך מאחר שבקהלתנו גומרים את עבודת הלילה מאוחר מאד (תפילה ועריכת השולחן) לא הצלחתי להגיע
 אל הגרי"ש בליל א' דר"ה, בשנת תשע"ט כשהגרי"ש כבר היה בן תשעים ותשע שנים החלטתי לצאת לדרך לביתו
 אחר ה'טיש', וכך אגיע לביתו בשעה 3 כשהוא כבר מזמן אחר קימת הבוקר ועוסק בתורה, וחשבתי שאף שאצל
 הגרי"ש כבר נחשב כבוקר, אבל מאחר שאני עדיין בעבודת הלילה יוכל לברכני 'תכתב ותחתם'.

בהגיעו מצא את הגרי"ש עוסק בתורה במתיקות עצומה, ממש 'נפשי יצאה בדברו', משראהו הגרי"ש נבהל
 בתחילה, אך הוא אמר לו שהכל בסדר, רק רצה לקבל ברכתו בליל א' דר"ה (עם כל הפשטיל הנ"ל), הגרי"ש ברכו,
 ואח"כ הראה לו את הגמרא, ואמר לו אנגעהויבן די יאהר מיט א התחדשות (התחלנו את השנה עם התחדשות).

הגאון יצא משם כשכולו אחוז התפעלות עצומה, הרי לך פוסק הדור בן תשעים ותשע שנים (לא שבעים או שמונים),
 כבר הגיע לפסגת ה'מעמד'... והוא חי עדיין עם שאיפות כבחור בן 13... הריהו מתחיל את השנה בהתחדשות... מה

באר הפרשה - פרשת לך לך

ט

ול'התגיר' ולהיות בקטן שנולד מהיום ואילך" מבלי בפרשתן (טו ה), 'ויוצא אותו החוצה' ויאמר הבט נא להביט על העבר בלל".
השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור

נאמר לבחורים צעירים שנדמה להם כי כבר אין להם סיכוי ותקווה טובה... או לאברכים בני 25 שרואים עצמם מיואשים לגמרי, ומי מדבר מבני 50-60 הרואים עצמם כלאחר מעשה... לא ולא... לעולם יתחיל בהתחדשות ויוכל להגיע מעלה מעלה.

אגב אורחא אספרה נא, ש"ב הרה"צ רבי דוד בידרמן שאל את הגרי"ש אלישיב אודות בנו הנער לקראת ה'בר מצווה' שלו, שהיות והילד שולט בשני ידיו, א"כ על איזה יד יניח תפילין, איזה יד נחשבת ל'יד כהה' (- היד החלשה יותר), וכבר דנו בזה הפוסקים ואכמ"ל, והשיב לו, שבהגיעו לביתו יקח אבן ויצווה על בנו להשליך אותה ויבדוק באיזה יד השליך את האבן, וזה יהיה ה'אות' מה אצלו היד החזקה וממילא יניח תפילין על היד השניה (מבלי לספור לנער שהוא עומד עתה בכור המבחן). אח"כ ביקש רבי דוד 'ברכה' שיגדל הילד בתורה, נענה לו הגרי"ש, על זה אין מועיל 'ברכה'... אלא אם ילמד בהתמדה יגדל להיות תלמיד חכם...

כעבור כמה ימים חזר רבי דוד אל הגרי"ש וסיפר לו על תוצאות ה'המבחן' שערך לבנו, ואח"כ אמר לו שיש לו 'פירכא' עצומה על דברי הרב שאמר שאין מועיל ברכה לגדול לת"ח, שהרי הגה"ק החיד"א זי"ע מביא (בשם הגדולים מערכת מ) שהרמב"ם כתב על עצמו שהיה תלמידו של רבינו יוסף מיגאש המכונה ה'ר"י מיגאש' [וכלשון הרמב"ם (פ"ה מהל' שאלה ופקדון ה"ו) 'וכזה הורו רבותי הרב רבינו יוסף הלוי וכו', וכן בשאר מקומות], ולכאורה קשה שהרי לפי חשבון השנים היה הרמב"ם בעת הסתלקות הר"י מיגאש צעיר לימים כבן שבע שנים בלבד. ומבאר החיד"א, כי הר"י מיגאש בירך את הרמב"ם קודם הסתלקותו, ועל כן קראו בלשון זה, 'כי היה קבוע בלב הרמב"ם שברכת הרב מהר"י מיגאש עשתה פירות', והרי שיש מקום ומשמעות הרבה לברכה לגדול בתורה ולצמוח להיות תלמיד חכם. אמר לו הגרי"ש זצ"ל, איני יודע מה שאתם אומרים בשם החיד"א, דבר אחד ידעתי, ה'חפץ חיים' בירך אותי בילדותי שאגדל להיות גדול בתורה, ומאומה לא יצא מאותה הברכה...

כלפי מה הדברים אמורים, כי מדרך בני אדם המחפשים 'ברכה' מצדיקים ומגדולי ישראל שיצליחו בתורה ובעבודת ה', ובפרט בימים אלו של תחילת הזמן, אך האמת היא שהדרך הישרה היא לפתוח את הגמרא ולהתחיל ללמוד... ואדרבה 'אין ברכה כתורה', ומלימוד התורה עצמה יתמשך עליו כל הברכות שבעולם, וכאשר הבאנו כבר מדברי ה'בעל הטורים' (ריש פר' וזאת הברכה) בזה"ל, וזאת הברכה בגימ' 'זו היא התורה', כי בזכות התורה ברכה. עכ"ל.

וביסוד הדברים ביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (אמרי שפר, ריש פר' בראשית) הא דאיתא במדרש (בר"ר א י) 'אמר רבי אלעזר בר חנינא בשם רבי אחא, כ"ו דורות היתה האל"ף (-אות א') קורא תגר לפני כסאו של הקב"ה, אמרה לפניו רבש"ע, אני ראשון של אותיות ולא בראת עולמך בי [שהתורה פותחת באות ב' - בראשית], אמר לה הקב"ה, העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה, למחר אני בא ליתן תורה בסיני ואיני פותח תחילה אלא בך, שנאמר (שמות כ ב) אנכי ה' אלוקיך, ולכאורה יש להקשות, שהלא מבואר במדרש מקודם (וכן בזה"ק ח"א רה): טעם הדבר שהעולם נברא באות ב' ולא באות א', כי אל"ף הוא לשון ארור ואילו ב' הוא לשון ברכה, א"כ כיצד ניתן להתחיל את התורה באות א' שיש בו לשון קללה, אלא מכאן תראה כוחה של תורה שהיא מהפכת מידת הדין למידת הרחמים והקללה נהפכת לברכה, ומשום כך בריאת העולם שהיתה בטרם ניתנה התורה אי אפשר לפתוח בה באות א', אכן משעה שיש תורה אין מקום לקללה אלא כולה ברכה היא...

יג. אגב אורחא, מדעסקינן בעניין ה'התחדשות', וגם הזמן גרמא בהתחדשות בראשית השנה, עלינו להביא מה שאמר הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע בשם אביו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על המשנה בריש זבחים 'כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת' (שהם פסולים לגמרי), וצריך ביאור, במה נתייחדו החטאת והפסח משאר קרבנות, ומדוע נשתנה דינם.

אלא, כי הפסח הוא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, 'לקיחה ראשונה' לעבודת ה', ועל הלקיחה הראשונה להיות בתכלית השלמות - לכתחילה שבלכתחילה, ללא 'דיעבד' וכיו"ב, רק באופן המהודר ביותר, וממילא ייגררו אחריה כל מעשי המצוות אשר בהמשך. על כן דייקא בה נפסל 'שלא לשמה', כיו"ב היא החטאת אשר מביא ה'בעל תשובה' בעת חרטתו ותשובתו על העבירה, הוא הקרבן של בעל תשובה המתחיל מחדש את עבודתו, כל התחדשות צריכה להיות באופן הכי נעלה ומהודר, ומלמדנו להשכיל לימים הללו, ימי בראשית, - ראשית השנה, ראשית התורה (מתחילים מבראשית) וראשית ה'זמן' - שצריך להתחיל עם ברען (התלהבות) שיהא הכל באופן של לכתחילה שבלכתחילה.

באר הפרשה - פרשת לך לך

יד. דברים נפלאים כתב כ"ק אדמו"ר מראחמסטרייבוקא זי"ע (ארה"ב) בספרו 'אמרות טהורות' (דף ע) בשם הרה"ק ה'זרע קודש' זי"ע (בפרשתו בדיבור השלישי), וז"ל, דהנה, אילו היה אברהם אבינו נותן דעתו על עצמו, מאיזה אדם נולד (אביו תרח) ומאיזה מקום שפל הוא בא, היה קשה לו מאד לחשוב שיש לו מציאות ויכולת כלל לעבוד את השי"ת, כי בכל עת שיעלה על זכרונו מאיזה מקום שפל הוא בא, אז יחשוב בנפשו לומר - מי אני ומה אני חשוב שאהיה ראוי לעבוד את השי"ת. וכן בכל אדם, כאשר יזדמן לפעמים שהוא נופל קצת, אזי הוא עלול לחשוב כן על נפשו, מה אני חשוב שאוכל לעבוד את ה'. ועל זה אמר הקב"ה לאברהם לך לך - לא זיך אפ פון די אלע זאכן (עזוב עצמך מכל המחשבות הללו) ורק לך לעבוד את השי"ת, מען דארף זיך מחזק זיין (צריך להתחזק).

הנה כתיב בסוף פרשת נח על כל משפחת תרח ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן... וימת תרח בחרן' (יא לא-לב), ובפרשתו כתיב גבי אברהם (יב ה) 'ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען, ורמזו יש בדבר, כי הכל יוצאים ללכת אל ארץ כנען, ורק אברהם הגיע, ולא נתפעל מה'חרן' - נפילות אשר אירעו על אם הדרך, אבל ה'תרח' רק רואה את החרון ומיד מת על אתר... מבלי להתרומם מעפרו לשוב על מעמדו הטוב.

וכך מרומז ב'טעמי המקרא' שבפרשתו בפסוק (יג יח) 'ויאהל אברם ויבוא וישב באלוני ממרא', שה'טעם' בתיבות 'ויבוא' הוא 'תביר' (שהוא מלשון 'שבר'), וכן גם תיבת 'וישב' טעמה הוא תביר, והרי זה מרמז ל'שבר על שבר הושברנו', ואף על פי כן לא נסוג ליבו אחור אלא המשיך בשלו 'ויבוא וישב'...

טו. הנה איתא במדרש (בר"ר פז ח) על האמור אצל יוסף הצדיק 'וינס ויצא החוצה' (להלן לט יב) 'קפץ בזכות אבות, היאך מה דאת אמר ויוצא אותו החוצה', וביארו צדיקי הדורות על פי מה שהביא רש"י בשם חז"ל לפרש מה שנאמר כאן אצל אברהם 'ויוצא אותו החוצה' - הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים. והכוונה בזה, כי אברהם אבינו אמר ש'בדרך הטבע' אין לו בנים, הוציאו הקב"ה מחללו של עולם, לומר לו כי הנהגת בני ישראל הינם מעל דרך הטבע, הם עובדים את בוראם מעל דרך הטבע, ואף הוא ית' נוהג עימם באופן זה, ומכאן היו לו ליוסף הצדיק כוחות לנוס ולצאת החוצה, כי הנסיון הלזה היה נסיון קשה ונורא שלא היה יכול לעמוד בו אלא בכוחות על טבעיים, וזו ירושה לנו היא מאבותינו, כי נטבע בכל אחד ואחד מישראל את הכוחות והסייעתא דשמיא לעבוד את השי"ת אף 'מחוץ' לכוחותיו, למעלה למעלה מדרך הטבע.

ידוע המעשה שפעם הלך הבעש"ט הק' זי"ע ביחד עם נכדו הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' זי"ע שהיה אז רך בשנים, ועל אם הדרך פגע בהם כומר שהיה מצורע ומלא בנגעים, וביקש מהבעש"ט הק' עצה ותרופה להיפטר מאותם נגעים רעים, אמר לו הבעש"ט כי כל זה בא לו מאחר שהוא כרוך אחר תאוותיו, ואין לו עצה אלא לחדול מהם, בכה הכומר שאין לאל ידו להתגבר על התאוות, ובכסילותו הוסיף לשאול את הבעש"ט, וכי אתם יש בכוחכם להתגבר עליהם, הראה לו הבעש"ט על ה'דיקנא קדישא' שלו שכבר הפך לבן, והיתה כוונתו להשיבו שהינו כבר זקן בא בימים ואין לו שייכות לאותם תאוות רעות. לאחר מכן שאל הרבי ר' ברוכ'ל את זקנו מפני מה לא אמר לו את האמת, שהוא יהודי, ויהודי יש לו כוחות לפרוש מן הרע, ענהו הבעש"ט, שאי אפשר להסביר לגוי מהו יהודי, כי אין נכרי ערל יכול להשיג ולהבין במהותו של יהודי... לימים סיפר הרבי ר' ברוכ'ל מעשה זה, והוסיף ואמר, זקני הק' אמר שגוי לא יכול להבין מהו יהודי, ואני אומר כי אף היהודי עצמו אין לו כל השגה להבין מהו 'יהודי', וכמה כוחות אדירים יש בקרבו להתגבר על כל היצרים הרעים...

סיפר הגה"ח רבי לייבל קוטנער ז"ל (מזקני חסידי גור הנוודעים אחר המלחמה) שבימי המלחמה שהה במחנות העבודה עם עוד יהודים רבים, והכריחו אותם לעבוד דבר יום ביומו במפעל יצור גדול עבודה קשה ומפרכת, באחד הימים התקלקלה מכונת הייצור וממילא לא היה לרבי לייבל 'עבודה', כי הכל היה תלוי באותה מכונה אדירה ועצומה, כמובן שהשמחה היתה גדולה עד מאד, על המנוחה (חופש) שניתן במתנה מן השמים, הרשע הממונה נכנס שמה וראה את הנעשה, כשר"ל אומר לו הנני הולך הביתה (למחנה) כי אין מה לעשות כאן מבלי כלי עבודה, פתח הרשע בצעקות, מה הולכים הביתה - לא ולא, ממשיכים לעבוד... אמר לו, איך נעבוד והמכונה איננה עובדת, מה נעשה, אין בידי לתקן בעצמי מכונה גדולה כל כך, גער הרשע אתה יהודי - אתה יכול... והיינו, אל תספרו לי סיפורים שהמכונה התקלקלה, יהודי אתה ויהודי יכול הכל, אם רק יש לו רצון לכך (ואכן, רבי לייבל פתח המכונה והצליח להרכיב הכל).

ולמד מזה רבי לייבל, כל אחד ותירוצו, איני יכול לקום בבוקר, איני יכול ללמוד, איני יכול להתגבר על יצרי, אפילו רשע גמור זה הבין שכל יהודי יכול הכל - אם אך ירצה, והאומר איני יכול ידע שהוא כאומר איני רוצה

באר הפרשה - פרשת לך לך

יא

אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך^{טז}, ביאור נפלא ביאר (דעת) שהרי כל בר דעת יודע שאי אפשר לאדם לספור הגה"צ רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל (בספרו אמרי ולידע מנין הכוכבים, ומכל מקום כאשר אך שמע

(והנך שמח שאינך יכול, אינך מגביר בך את הרצון לטוב). ובאמת נמצא כן בדברי רש"י (לעיל ד ז) לפרש מה שאמר הקב"ה לקין 'ואליך תשוקתו ואתה תמשול בו', ופירש רש"י, 'הוא יצר הרע תמיד שוקק ומתאוה להכשילך, ואתה תמשול בו, אם תרצה תתגבר עליו', והרי לך להדיא שהכל תלוי ברצון, אם תרצה תתגבר, ואם לא תרצה...

ומעתה יומתק לנו ב'כפתור ופרח' לדברי המדרש (שהובא רבות בספה"ק) 'בשעה שאמר הקב"ה אנכי ה' אלוקיך נענה משה רבינו ואמר שלא עשני גוי', והכל מתייגעין להסביר מה ענין זה לזה, ולפי הנ"ל יתבאר היטב, כי משה רבינו אמר, אכן בני ישראל שומעים כעת עשרת הדברות ומקבלין עול תורה ומצוות, אבל ל'בשר ודם' יש בכל עת תירוצים, איני יכול, איני יכול, לזה אמר שלא עשני גוי - כי הגוי אכן אינו יכול, אבל היהודי יכול ויכול.

טז. וכבר אמרו חז"ל (אסת"ר ז יא) 'ישראל נמשלו לכוכבים', וביאר הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (תרמ"ו ד"ה במדרש), שהכוונה שכמו הכוכבים לפי ראות העיניים בהאי עלמא נראים הם קטנים מאד עד שבקושי רב אפשר לראותם, אמנם על פי אמת גדלם עצום מספר, ויש מהם שגודלם עולה על כל העולם כולו, ולכך נדמים בני ישראל, כל בר ישראל כאשר הוא אף שנראה שאינו אלא יהודי פשוט מכל מקום אם נביט אל תוככי נשמתו נראה שהיא מאירה באור יקרות וכוחה עצום ונשגב.

זה עתה (חודש אלול תשפ"ד) סיפר הגה"צ רי"מ שעכטער שליט"א, זכורני שפ"א נסעתי עם הרה"ק רבי שלום נח בעל ה'נתיבות שלום' ז"ע ברכב (אוטובוס ציבורי) בדרך ארוכה, ובאותו הזמן אירע 'חידוש' ברחבי ארה"ק, כאשר החלו לייצר כאן את משקה ה'קוקה קולה', ולשם כך פרסמו על כך בראש כל חוצות 'מפיהם ומפי כתבם', בכל הדרך נשמעו הכרזות 'קוקה קולה... קוקה קולה...' בניגון כזה או אחר, בכל פינה שפנינו אם היימין או אשמאילה שמענו הפזמון 'קוקה קולה...' וכן ראינו מודעות המכריזות 'קוקה קולה...' בצבעים שונים ובכמה וכמה אופנים, כשירדנו מהרכב אמר רש"י, אתם מבינים, אומרים עוד פעם ועוד פעם 'קוקה קולה... קוקה קולה...' ושוב ושוב, עד שנכנס לראש, גם אלו שלא היה להם שיג ושיח 'קולה' זו מהי, מה זה ועל מה זה, טועמים, מתחילים לשתות ורואים טעמו כי טוב, הידיעות מחלחלות עד שעושות את פעולתם, וגם מי שלא ידע ולא חשב על הקולה נעשה מה'קונים' שבכל עת והזדמנות קונים ושותים את המשקה ה'לזה.

כיו"ב, כל אדם יאמר לעצמו, אני ערליכער יוד, אני ערליכער יוד... רצוני לעבוד את ה', הנני רוצה לעשות רצון ה', אני רוצה בקרבת ה', ואז יחלחלו הדברים אל לבו ומוחו, וגם אם יצרו תוקפו ומסיתו שאין לו כל שיג ושיח 'עבודת ה' זו מהי, מה זה ועל מה זה, טועמים, מתחילים לעסוק בטוב ורואים טעמו כי טוב ומגיעים למעלות טובות. וק"ו בן בנו של ק"ו שאין לאדם להשפיל עצמו, לחשוב על עצמו אין בי כל חשיבות, אין בי כל מעלת טוב, אינני ירא שמים וכיו"ב הרבה, כי מחשבות הללו מהרסות כל חלקה טובה, והם מביאים את האדם לידי שפלות אמיתית, ורק עם ההכרזה אני טוב, אני ערליכער יוד, אני ירא שמים, אכן יגיע לידי כך בפועל בס"ד.

וכיו"ב ייאמר כלפי כל מעשה טוב, שאף אם נראה כ'קטן' הרי האמת שאורו עצום ורב, והוא גדול עד מאוד... וכדכתיב בפרשתו, שלאחר שארבעה המלכים לקחו את לוט בן אחי אברהם בשבי 'ויבוא הפליט ויגד לאברם העברי' (יד יג), ופירש רש"י שה'פליט' זה עוג (ונקרא פליט, על שנפלט מהמלחמה או מדור המבול), 'ומתכוין שיהרג אברם וישא את שרה'. והנה מצינו בתורה, שכשהגיעו בני ישראל אל גבול ארץ הבשן יצא עוג מלך הבשן להילחם בהם, ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו' (במדבר כא לד), ופירש רש"י 'שהיה ירא משה להלחם שמא תעמוד לו זכותו של אברהם', והרבה יש לתמוה, וכי שייך שתעמוד זכותו של אברהם לאותו רשע מרושע אשר זמם שיצא למלחמה בכדי שיהרג אברהם ויוכל לקחת את שרה, וכעין זה יש לתמוה בדברי המדרש בפרשתו (בר"ר מב ח) 'אמר לו הקב"ה, חייך שכר פסיעותיך אתה נוטל, שאתה מאריך ימים' (ואכן נהרג רק לאחר כארבע מאות וחמישים שנה), ומדוע מגיע לו שכר פסיעות על אותה 'ריצת רגלים להרע', נוראות הוכיחו מכאן בעלי המוסר עד כמה חשובה כל פעולה ודבר קטן לפני הקב"ה, כי הגם שלא הייתה כוונתו לטובה, מכל מקום, מכיוון שיצא מכך דבר טוב שהלך אברהם להציל את לוט, אין הקב"ה מקפח שכרו. ומעתה יש ללמוד ק"ו בן בנו של ק"ו, שאם גוי מרושע זה שהיתה כוונתו להזיק, ומה היו מעשיו - שהלך לספר לאברהם, זכה לשכר הרבה עד שנתירא ממנו משה רבינו, על אחת כמה וכמה חביב לפני המקום ב"ה מעשה טוב שיהודי עושה ובפרט אם כוונתו לטובה.

באר הפרשה - פרשת לך לך

ובאמת זו היא הדרך הישרה שעל ידה יוכל להתעלות במעלות העבודה, על ידי שיחשיב כל מעשה וכל פעולה 'קטנה' וישמח ויגל בה עד מאוד. הגאון רבי יצחק זילברשטיין מביא עובדא דהוה עם הגאון החסיד מחשובי התלמידים בנובהרדוק רבי ישראל דוד ניוואינער ז"ל, רי"ד שימש כמשגיח בשיבת סאטמאר בויליאמסבורג בחיי הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, פעם ישבו צוות הישיבה ב'אסיפה' בראשות הרבי זי"ע, אחד מהדיונים היה אודות הדרך להעיר לתלמידים ולהעמידם על המקום... האם עדיף להגדיל את העוולה, להרבות בחומר החטא והפגם, ובעניני העונשים, או להגדיל בחשיבות כל דבר טוב ומעשה טוב, אלו פעולות גדולות ונצורות פועל כל יחיד בכל דבר קטן. הרה"ק פנה לרי"ד ושאלו, רי"ד, הרי אתם נוברהרדוקער, אצלכם למדו הרבה ספרי מוסר, ובפרט ב'חובות הלבבות' - אחד מהראשונים, על כן אשאלכם, שמא תוכלו להגיד לי כמה פעמים נזכרת תיבת 'גיהנום' בחובות הלבבות, רי"ד החל לחשוב, אבל הרבי אמר לו מיד 'קייין איין מאל אויך נישט' (אפילו לא פעם אחת), הרי לך שגם ספרי המוסר לא האריכו בעניני הגיהנום ובפגם החטאים, רק יותר הגדילו את היהודי, כוחותיו וחשיבותו. וזוהי עבודתנו, להגדיל בעיני עצמנו כל דבר טוב שאנו זוכים לעשות, וממילא תתרצה נפשו של אדם ותבקש בכל עת להוסיף עוד ועוד בעשה טוב.

ואולי ניתן לרמז זאת במה שבירך הקב"ה את אברהם אבינו 'ואגדלה שמך', ואעשך לגוי גדול, כי חלק מחלקי הברכה הוא מה שמגדלים את האדם והטוב שעושה.

כה אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (וזאת הברכה ד"ה שמח), אמר קרא (דברים לג יח) 'שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך', מה ענין זה לזה, אלא ביאור הדבר שילמדו זה מזה, כי כמו 'זבולון' המתייגע קשות בעניני מסחרו - כל אחד רוצה להיות עשיר כקרח, מליונר... מ"מ אף אם עדיין לא הגיע לכלל זה, הוא שמח בכל פרוטה ופרוטה שהרוויח אף שעדיין אין בידו כל תאוות לבו ושאיפת נפשו, כך ממש על יששכר לשמוח בכל מעט ומעט תורה שמרוויח וקונה, אף שיש לו שאיפות גדולות לגדול בתורה ועדיין הוא מרגיש ויודע שהוא רחוק מזה, מ"מ עם כל מעט ומעט תורה שקנה לעצמו תגדל שמחתו ותשוקתו כאותו סוחר ששמח בכל ריווח וריווח.

כעין זה אמר הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל (תפארת שמשון), מעשה ב'משולח' שנסע לארה"ב לאסוף כספי הנדיבים בעם לצרכי חייו המרובים ונישואי צאצאיו בליעה"ר, כשהוא יודע ומוכן לכך ששבועות הללו דורשים ממנו מאמץ יגיעה ועבודה קשה. בהגיעו לשדה התעופה העיר מאן דהו את תשומת לבו, כי על הארץ שוכן לו אחר כבוד שטר של מאה דאללער, יואיל בכבודו לכוף עצמו עד הארץ להגביה את השטר היקר ולקנותו לעצמו בקנין 'הגבהה', ובזה 'נפתחה' המגבית בהצלחה מרובה. נענה המשולח ואמר, שמע נא יקירי, הנני מודה לך מקרב הלב, אבל מה אעשה שמעיקרא היתה החלטתי כי אמנם אני נוסע לאסוף כסף, אבל מאחר שאהיה עייף מטורח הדרך, על כן ביום הראשון לא אנקוף אצבע, רק אנוח ואאגור כוחות להמשך ה'עבודה' הדורשת מאמצים וכוחות מרובים, לכן אין בידי כעת להתכופף להרים את השטר... כי היום אינני עובד... ענה לו כנגדו, וכי שוטה גמור אתה, אכן אינך 'עובד' היום, אבל מה ענין זה לעבודה... כאשר איקלע לידך שטר מכובד, ללא יגיעה וללא עבודה, רק להתכופף ולהגביה... אתמהו... השטר בסמוך אליך, הרם אותו והכניסו לכיסך.

ומכאן למד לימוד עצום לקניני תורה וכן לכל קניני ועניני עבודת ה', הקובע עצמו לעסוק בהתמדה 'חמש שעות' לפנה"צ וחמש שעות לאחה"צ, ובין לבין מצא לעצמו 'חמש דקות' (מיינו"ט) ללמוד, ופעמים הרבה נשמע את האדם אומר 'אין זה מסדריי עתה' - כאותו משולח שאמר כעת אינני עובד, וכי יש איזה הגיון בזה, הרי סעודה מוכנה לפניך, רווח עצום של לימוד בן חמש דקות, וכי תזלזל בזה.

וכן הוא בכל ענין וענין, האדם קיבל על עצמו 'שמירת עיניים', פעמים שנקלע לידו בין ה'עבודות' איזה נסיון קטן של שמירת עיניים, וכי יש בזה הגיון לומר כעת אינני במצב של ה'שמירה', וכיו"ב בכל דבר, והרי בכל ענין קטן כזה יש רווחים עצומים עד בלי די... הרבה יותר מ'מאה דאללער' שנקלעו לידי המשולח.

סוף דבר, כמו שבעסקים גם רווח של כמה פרוטות משמחות את ה'סוחר', ומדוע - כי הגם ששאיפותיו גדולות עדיין הוא יודע להעריך כל פרוטה ופרוטה, וכל פרוטה ופרוטה הוא 'כולו רווח' (כי פרוטה לפרוטה מצטרפת...) פי כמה וכמה יש רווח עצום בטוב לי תורת פיך מאלפי כסף וזהב, ובכל דבר קטן מהתורה, וכן בכל שמירת עצמו בקדושה ובכל מצווה.

וכאשר סיפר אחד מחשובי בני החבורה שליט"א שראה 'פירוש חי' לדבר, כאשר הייתי בחנות המכולת (גראסערי) בערב יוה"כ בשנה זו, והשעון כבר הראה על 10:30, כשעל הדלת נכתב מפורשות שבעיו"כ תסגר החנות בשעה

באר הפרשה - פרשת לך לך

י.

אברהם את ציווי הבורא - 'ספור הכוכבים', מיד החל 'בה יהיה זרעך' - רצוני שכך ינהגו בניך אחריו, שלא לספרם בלא לחשוב חשבונות הרי ממילא לא אוכל יתפעלו ממחשבות ייאוש, אלא יקפצו אל תוך העבודה לספרם ומה לי להתחיל בזה כלל, ועל זה נאמר לו - ויתחילו עשות את המוטל עליהם". ומפורש אמרו חז"ל

10:00, ואכן כל האברכים העובדים במקום כבר יצאו משם, ומ"מ 'בעל הבית' עצמו עמד עדיין ושירת את הציבור בעריכת 'חשבונות' וקבלת תשלום מהם... כשאינן נראה שהוא עיף וייגע מכך. ומדוע, כי ה'עובדים' שלו אינם רואים את העבודה כ'עסק' שלהם... על כן משהגיע זמן סגירת החנות עזבו את הכל ומיהרו לביתם ביום המרובה בטרדות של ערב יום הקדוש, אבל בעל הבית - הרי זה ביזנעס שלו... והכל רווח... כך יביט כל איש על כל עסק תורה ועבודה, ויבין שהרווח שלו, אינו עושה טובה לאחרים, רק לו ולנשמתו. והכל רווח... חטוף ואכול חטוף ושתי דהאי עלמא כבי הילולא דמיא.

יז. ידועה התמיהה מדוע הנסיון של 'לך לך' נכתב בתורה ונסיון של 'אור כשדים' לא נכתב (ואף לאלו מהראשונים הסוברים שאור כשדים בכלל 'עשרה נסיונות' היה, הרי ה'נסיון' הלזה לא נכתב בפירוש בתורה), ואמרו בדרך רמז, כי הרבה הם האנשים שבלילה בעלותם על יצועם יקבלו עליהם עול מלכות שמים באהבה עד כדי מסירות נפש, וכמו שכתב הרה"ק הר"א מלזיינעסק זי"ע ב'צעטיל קטן' (אות א), וז"ל, בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה ובפרט שהוא יושב בטל בחדר או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן יהיה מהרהר במצות עשה זו של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' (ויקרא כב לב), וידמה בנפשו ויצייר במחשבתו כאילו אש גדולה ונורא בוער לפניו עד לב השמים והוא בשביל קדושת השי"ת שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש השי"ת. אמנם, כל זה אינו אלא בלילה, ואילו בהגיע הבוקר, כשהשעון מורה לו לקום, נו, לך לך - צא ממיטתך... הרי אז הילד איננו, איננו שומע כלל בקול ה'שעון המעורר'... ולכן דייקא נסיון זה נכתב בתורה לגודל חשיבותו. ואין הדברים אמורים רק לעניין השכמת הבוקר, אלא הוא ציור ומשל על דרכו של עולם, אשר רבים מפליגים ב'מחשבותיהם' עד כדי מסירות נפש ממש, אך כשמגיע 'למעשה' הרי הוא 'ישן'... וכנגד זה דיבר הכתוב לך לך, תתחיל ללכת...

וכך אמרו ב'קאצק', שהציווי הראשון שאמר הקב"ה לאברהם אבינו הוא 'לך לך', כי הדבר הראשון שצריך לומר לעצמו הוא לך לך ממקומך, אל תישאר באותו מקום... וכל אחד יודע בעצמו מהו הדבר המעכבו מלהתעלות שעל כך נאמר לו לך לך...

והואיל והזכרנו 'השכמת הבוקר' נביא כאן מעט מזעיר על 'עבודת הלילה' של 'לילות החורף', ידוע שהרה"ק מראפשיץ היה אומר לאחר חג הסוכות יוצאים אנו מימים גדולים וקדושים (וכפי שנתכנה אלו הימים די הייליגע טעג) מעתה נכנסים אנו ללילות גדולים וקדושים. וכן כינו אותם צדיקי הדורות די הייליגע ווינטער נעכט (דרכי חיים ושלוש מונקאטש, תתי) וכל זה מחמת שבהם יוכל כל איש להרבות בנפשו קנין תורה (עכ"ל), הרה"ק מקאריץ זי"ע היה קורא אותם די גאלדענע נעכט (אמ"פ השלם, שער עבודת ה' יג), על הרה"ק הרבי רבי בונם זי"ע מסופר שהיה קורא להם די גוטע פריינד (הובא בנתיבות שלום). הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר בשם הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע שבלילות החורף יש בהם קדושת חול המועד. כי הצדיקים ידעו מה יכול האדם לפעול בלילות קודש אלו, וכפי שאמר הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע, שאפשר לפעול לטוב בימי החורף לפנות הבוקר כמו ביום הקדוש בעת נעילה (אוצר ישראל).

הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע היה אומר משמיה דהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע שככלות הימים הנוראים נפשו דואבת עליו, כי מהיכן יוכל עוד להתחמם מאור הימים הקדושים. אך משמגיעים לילות החורף הארוכים בזה נחה נפשו כעבד ישאף צל. וסיים הרה"ק מלעלוב, כי לכאורה מה יתן לו ומה יוסיף לו להרה"ק מקארלין אריכות הלילות, הא בלאו הכי היה הוגה בתורת ה' יומם וליל בקיץ כבחורף. אלא, מאחר שבלילות הללו, כשהצינה רבה ומחוץ תשכל כפור כאפר קשה לאדם לצאת ממיטתו, על כן היו אלו הימים יקרים מאד אצל אלו הצדיקים הקדושים, כי עבודה הבאה ביגיעה חשובה היא לאין ערוך.

סיפר הגה"צ רבי חיים מאיר יחיאל שפירא זצ"ל מנאראל, שפעם באה חבורת חסידים ממדינת רוס" לשחות בצל קדשו של הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע בחודש תשרי, במוצאי שמחת תורה נכנסו אל הקודש, ושאלו את רבם, איך אפשר לעבור מימים נעלים אלו אל הכפור השורר ברוס" תרתי משמע - כפור בגשמיות וברוחניות, פתח הרה"ק וסיפר להם על חכמי חלם, שהתאספו לטכס עצה כיצד ניתן להחזיק את השמש שלא תשקע לפנות ערב,

באר הפרשה - פרשת לך לך

צריך הקב"ה לחנפו בזה ההבטחה, הרי וודאי שבלא זה ג"כ יעשה רצון המקום ב"ה. אלא ביאורו, שכאן הודיע לו הבורא - 'ואעשך לגוי גדול' והכל תלוי בו, ושידע שבהתחזקותו בעבודת ה' י"ט ישה את כל בני אחריו לטובה. וכמו כן צריך כל אחד לידע שהכל תלוי בו. והיינו שבעמוד האדם בפני נסיון קשה - יתבונן הישב כי כל מהותו והווייתו, ומהות והוויית כל העולם תלויים בעמידתו בנסיון זה, הן לטב, הן למוטב... ובוזה תקל עליו המלאכה.

'לא עליך המלאכה לגמור' (אבות ב טז) "ה, והקב"ה כבר ישלים המלאכה כדכתיב (תהלים נו ג) 'לא-ל גומר עלי'.

ואברכך והיה ברכה - עמידתו בנסיון מביאה טובה וברכה עליו ועל כל העולם

בפרשתן (יב א-ב), 'לך לך מארצך ממולדתך מבית אביך וגו', ואעשך לגוי גדול וגו'. הקשה הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה במדרש ויתאו) 'וכי

ובזה רצו להרוויח שלא ישלוט הקור בשעות הלילה. עד שנמנו וגמרו להניח סירים גדולים בתוך מי הים והם יעכבו את השמש מלשקוע בשעות הערב, וכך עשו. אבל, גדלה אכזבתם כאשר ראו בלילה שעולם כמנהגו נוהג, והחמה שקעה כמו בשאר הימים, וכאשר בדקו מה קרה עם הסירים ראו שהם מלאים קרח, כי הוקפאו מן הקור, עד שאמר להם 'ראש מועצת החכמים' כי בודאי ירדה השמש ונכנסה לתוככי הסירים מתחת לקרח ואם ישברו את הקרח ימצאו שם את קרני אור השמש גם באישון לילה ואפילה, דבריו מצאו חן בעיני האחרים וכולם נטלו קרדומים וכלי עבודה כדי לשבור את הקרח, והנה 'גדולה מלאכה שמחממת את בעליה' (גיטין סז:), ועל ידי עבודתם ועמלם התחממו עצמותיהם הקפואים, ומצאו בבואה של השמש... בזה רמז להם הרה"ק, שעליהם לאזור חיל 'לעבוד' עבודת הקודש ובוזה יתחממו עצמותיהם במשך כל החורף.

יח. וכמו שפירש רש"י בפרשתן לפרש הכתוב (יד ט) 'ארבעה מלכים את החמשה - אעפ"כ נצחו המועטים, להודיעך שגבורים היו, ואעפ"כ לא נמנע אברהם מלרדוף אחריהם', בידעו כי על היהודי לעשות רק כפי יכלתו וממילא יהא הקב"ה בעזרו.

יט. זאת חובת האדם, לעמול ולהתייגע בכל כוחו ללא לאות בעבודת בוראו להתגבר על יצרו, וכה אמר הרה"ק השרף מקאצק זי"ע (שש"ק עניינים שונים, עבודת ה' מג) שבשעה שיורדת הנשמה להאי עלמא מורידה הקב"ה בסולם גבוה מרום שמים עד תחתיות ארץ, בהגיעה לארץ מסלק הקב"ה את הסולם ואומר לאדם - מכאן ואילך עליך להעפיל בעצמך בדרך העולה בית א-ל על ידי ההתחזקות בעבודת ה'. והנה יש מי שאינו מנסה לקפוץ, ויש הקופצים ונופלים ואז מתייאשים, ויש מי שקופץ למעלה שוב ושוב עד שירחם עליהם הבורא ומעלה אותם...

וכמשל לאיש שבעצת רופאו ערך בכל יום 'הליכה' המשך כשעה תמימה (הליכה שאין בה מטרה אלא ההליכה עצמה...), פעם אחת עבר בסמוך אליו רכב אשר 'מנהיגו' היה 'בעל חסד' גדול, וקרא לאותו 'הולך' שיעלה לרכבו ויקחנו למחוז חפצו, סירב ההולך לעלות, אבל בעל החסד המשיך להפציר בו, את כל הילוכך במשך שעה אקצר למשך שתי דקות... ולא הועיל מאומה, כי אין לו כל מטרה בהגעה לאיזה מקום רק בעצם ההליכה חפצו ומטרתו. כיו"ב, יבין כל מבין, כי עצם היגיעה בתורה ובעבודה היא המטרה והתכלית (ולכן כתיב 'אם בחוקתי תלכו' - וברש"י, שתהיו עמלים בתורה, כי בתורה יש תכלית מיוחדת ב'הליכה' וביגיעה), וגם זה נכלל במאמר הכתוב בריש פרשתן לך לך, תתחיל לעשות 'הליכה'... כי רצונו של המקום ב"ה שאדם ילך ויטייגע בעבודתו ית"ש.

ואילו הרב מפוניב' ז"ל המשיל זאת, לעשיר שעמד בצד 'שדה אימונים' - מקום שבו מרגילים את החיילים ואנשי המלחמה, והנה הוא רואה שהחיילים קופצים ומדלגים מעל בור מים גדול ועמוק, אף נדרש מהם להתכופף מטה מטה מתחת ל'גדר תיל' (barbed wires) וכל זה כדי להרגילם לעמוד איתן בכל סוגי ומצבי מלחמה, אלא שהעשיר ה'גולם' הלז לא הבין כי יש תכלית ומטרה בכל אלו המכשולות מהמורות ונסיונות, מניעות ונפילות, נכמרו רחמיו עליהם מדוע יצטרכו 'מסכנים' הללו לדלג על ההרים ולקפץ על הגבעות... ברוב רחמנותו ניגש אל ה'מפקד' הממונה עליהם, ואמר לו, הנה עשיר כקרח אנכי, אין זהב וכסף נחשבים בעיני מאומה, אבקשך שתיקח 'בעלי מלאכה' על חשבון כספי וזהבי והם יישרו את כל השדה אשר אנו עומדים עליה - להוריד את ההרים, למלא את הבורות והבארות בעפר.. וכך לא יצטרכו החיילים להתייגע חינום, שחק המפקד על רוב סכלותו, ואמר לו, אם אכן נדבה לבך לחוננו ממתת ידך, אנא, רחם נא וסייע בעדנו לגמור את ה'חובות' שנצטברו מבניית והעמדת כל אלו המכשולות ומהמורות, המשכיל ילמד מכאן לכל מיני נסיונות וקשיים שיש לו ברוחניות ובגשמיות כי הם עצמם לטובה.

זבוח מבאר, ובפרשת נביא השקר כתיב (דברים יג ד-ו) 'לא תשמע אל דברי הנביא... כי מנסה ה' אלוקיכם אתכם... אחרי ה' אלוקיכם תלכו ואותו תיראו... והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת'. ויש לדקדק מדוע הכנים באמצע דינו של נביא שקר את הפסוק 'אחרי ה' אלוקיכם תלכו', והיה לו לומר 'והנביא ההוא יומת' ורק לאחמ"כ 'אחרי ה' אלוקיכם'. אלא, כי באה התורה לומר אל תתפתה לשמוע לקול דברי 'נביא השקר' - אף שהזמן עת קשה מאד, מכל מקום התגבר נא, כי דייקא בשעה זו תוכל לזכות לאחר ה' אלוקיכם תלכו' כ"א.

הוא מתלמידיו של אברהם אבינו - אהבת חסד ומידות טובות איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע (הובא באמרי הרי"ם בפרשתן) שחז"ל אמרו (ירושלמי שקלים ב ה) 'האומר שמועה בשם אומרה יראה כאילו בעל שמועה עומד לנגדו', כי השמועה והחידוש ההוא שייך לשורש נשמתו

ולאידך גיסא, המתגבר בעת הקושי - להאמין בה' בכל לב, יזכה לשפע רב והארת פנים מן השמים. וכה אמר הרה"ק מהר"י מבעלזא ז"ע (פר' ראה ד"ה והנביא) בשם אביו הרה"ק מהר"ש ז"ע דאיתא במדרש (ב"ר סד ד) 'בן מ"ח הכיר אברהם את בוראו', ויש שיטה במסכת נדרים (לב.) שבן ג' הכיר את בוראו, ובשלמא שיטה זו דבן ג' שנים הכיר, אפשר להבין כי אז הוא הזמן שהאדם בא לכלל דעת, אבל טעמו של מאן דאמר בן מ"ח לא נודע. ואמר א"א ז"ל, כי יש עת שנקל יותר להתקרב להשי"ת ולעבודתו, ויש עת שקשה מאד, אך אעפ"כ כשאיש ישראל מתאמץ בכל כוחותיו לעבודתו יתב"ש יכול עתה לזכות למעלות הרבה. והנה לפי חשבון השנים הרי בשנת מ"ח לחיי אברהם אירע מעשה 'דור הפלגה' - שכפרו ומרדו בהשי"ת, והוא התאמץ לעבוד את הבורא בכל כוחותיו, כשכל בני דורו עומדים במרידה בה', לכן דייקא אז זכה להכיר את בוראו.

וכבר אמרו שכל יפיו של 'כתר המלכות' בא לו מהחללים הריקים - מקום שלא ניצוק בו לא זהב ואף לא כסף אלא אוויר ריק מכל... ומשם נתפשט היופי לכל הכתר כולו, וכלומר ממקום הקושי והייסורים שם הוא יופי ותכלית האמונה (והעבודה).

וכך ביאר הרה"ק ה'אור לשמים' ז"ע (פר' לך ד"ה ויאמר ה' השני) את דברי הגמרא (מנחות כט:): 'עתידי רבי עקיבא לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות'. והיינו שעל כל קוץ וקוץ שהכאיב לו זכה לדרוש תילי תילים של הלכות, כי הקוצים המכאיבים - הנסיונות מהם מתעלה האדם.

רמז לדבר אפשר לראות בהאי עובדא, הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע נשאל פעם אודות 'ספר תורה' שנפל ספק האם בר ישראל כתבו או ערל, נענה החת"ס שיבחנו את התיבות האחרונות שבסוף ספר התורה, אם הם מטושטשות וכתובות שלא מיושר כל כך אזי סימן הוא שהספר נכתב על ידי יהודי כשר, כי מנהג ישראל לערוך 'סיום כתיבת ספר תורה' ברוב עם, לכבד צדיקים וגאונים בכתיבת אותיות, ומשום כך אין כל האותיות שבסוף הספר שוות במראיהן, אך אם יראו שהאותיות כתובות מיושר בשווה ממש סימן הוא שנכרי כתבו. ואפשר להוסיף ולומר, כי הטשטוש וה'שלא כסדרן' הם המרוממים את האדם וגורמים להתעלותו ושלמותו, ודייקא עמהם אנו מרקדים בשמחת תורה (ובהכנסת ס"ת), כי מהם גדולתינו.

כ. אמרו חז"ל (ע"ז ט.) תנא דבי אליהו, ששת אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. ועל פי החשבון עולה שמנין ב' אלפים תורה החלו משהיה אברהם בן נ"ב, הקשה הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמר ז"ע הרי אברהם הכיר את בוראו כבר מקודם לכן (או מכן שלוש או מכן מ"ח), ומדוע לא יחשיבו מאז והלאה את השנים של תורה. ותירץ, כי 'האלפיים של תורה' נחשב רק מאז שהיה בעולם 'מסירות נפש' לה' ולתורתו, וזה היה כשהיה בן נ"ב - כשעבר את הנסיון של 'אור כשדים' ולא קודם לכן (הובא בטללי אורות).

כא. לפני כארבעים שנה 'הסתובב' בחור בעל ראש אטום ביותר בישיבת פוניב'ז, אותו בחור במיעוט שכלו וכשרונותיו לא היה יכול לקלוט ולהבין כלום, פשוטו כמשמעו, והיו הבחורים מרחמים עליו, 'פלוגי' למד עמו בחברותא חצי שעה 'חומש רש"י', ואילו 'אלמוני' למד עמו קצת משניות, וכן כל ביוצא בזה, עד שבס"ד בהגיעו לבן שמונה עשרה שנה הצליח להשיג לדעת ללמוד משניות בכוחות עצמו... אלא, שדייקא באותה שעה בראותו את מיעוט השגתו בתורה נכנסה בו עצבות ומרה שחורה ר"ל (נפל לדכאון), אחד מהבחורים שגמלו עמו חסד היה נכדו של הגה"ק ה'סטייפלער' ז"ע, וכאשר רצה לחזק ליבו של הבחור לקח אותו לבית זקנו הגדול שיעודד אותו, כאשר

באר הפרשה - פרשת לך לך

קטנה כזאת מאברהם אבינו, אלא כי הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו ב'מידה כנגד מידה', ומאחר שאברהם אבינו התחסד לפתוח ארבעה פתחים בארבע צידי אהלו בכדי להקל על 'עוברי אורח' שלא יצטרכו לסבב את האהל, אלא מיד ימצאו שולחן ערוך ומיטה מוצעת²², לכך הקל הקב"ה עליו שלא יצטרך לסבב עצמו, ובעמדו על מקומו יוכל לראות את ד' רוחות השמים, ועל דרך זה, המונע עצמו מלצער אחרים כן ינהגו עמו במדה אחר מדה...

וכבר אמרו חז"ל (תנ"כ"א כ"ב ב) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, לעשות כמעשי אבות, להיות 'בעל חסד' כאברהם אבינו, לחשוב מחשבות על אחיו מישראל במה אוכל להיטיב²³ ולהקל עולו מאתו²⁴.

של בעל השמועה, וכאשר לומדם מאיר בו נשמתו של בעל השמועה, ובפרשה זו בעל השמועה הוא אברהם אבינו, ולכן מאיר בעולם אורו של אברהם אבינו. א"כ, 'הזמן גרמא' ללמוד ממשנת החסד וממדותיו הטובות של אברהם אבינו, ולהיות מתלמידיו של אברהם אבינו בעין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה (אבות ב יט).

בפרשתן (יג יד), 'וה' אמר לאברהם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקרמה וימה', כתב ה'אור החיים' הק' זי"ע וז"ל, באן נעשה לו גם עצום שיוכל לראות מצפון לדרום וממזרח למערב מבלי שיוצרך לסובב עצמו.

יש שביארו מדוע שידד הקב"ה מערכות תבל ועשה גם גדול כזה, והכל אך ורק בכדי למנוע טרחה

שמע ה'סטייפלער' על קשיי הבחור ועל התאמצותו ללמוד למרות הכל, נענה ואמר לו, אני יכול להישבע לך, ואח"כ אמר, אני נשבע לך, שכאשר אתה יושב ולומד - הקב"ה משתיק את המלאכים מלומר שירה ברצונו לשמוע אותך... וכל מי שהכיר את הסטייפלער יודע היטב עד כמה היה רחוק מכל דבר גוזמא, ועל אחת כמה וכמה ש'שבועה' לא היתה יוצאת מפה קדשו...

ולדין ייאמר, כאשר האדם מתאמץ ללמוד למרות ראשו ה'חלש' ושכלו הדל, או כאשר אחד שב"ה ניחון בכשרונות אך קשה עליו לימודו מחמת כל סיבה שהיא, ובכל זאת מתאמץ ללמוד, הרי הקב"ה משתיק את המלאכים לגדל החביבות שיש לו לקרוץ מחומר המתאמץ ללמוד... כי אין לך דבר שגורם נחת רוח לאבינו שבשמים יותר מאותה יגיעה וקושי לעשות רצונו בלבב שלם.

כב. בדרך צחות אמרו לפרש את דברי חז"ל (עירובין יח:): אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלויין ביד בשר ודם - לגבי הנהנים מ'טובותיהם' של רעיהם, כי יש אשר יגמלו חסד איש לרעהו, אבל כל חסדם אינו דומה אלא לדבורה ה'עוקצת' (כי מעניקים הרגשה שאינה נעימה ונוחה, וד"ל), ועל זה אומרים לה לצרעה 'לא מדובשך ולא מעוקצך'. והכוונה שלא יתחסדו איש עם רעהו כמו דבש דבורים שמחד גיסא הרי הוא דבש - מתוק כשמו כן הוא, ולאידך גיסא הרי הוא בא מדבורים שעקיצתן שורפת בבשר האדם, כך יש לגמול חסד מתוך חסד... במחשבה לטובה כיצד מי שאנו מטיבין עמו ירגיש שאיננו מכביד ומקשה עלינו, ואין ההטבה באופן שברצונו להיפטר ממנו.

וכך פירש השל"ה הק' (וירא ל) במה שאמר אברהם אבינו לשלושה אנשים שבאו להתארח אצלו 'אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך', וז"ל, ראוי למי שייטיב לאנשים שיראה להם שהוא מקבל טובה מהם במה שיקבלו ממנו, לא שיתפאר על הטוב שייטיב להם, ולזה תמצא שאברהם הראה לאלו האנשים שהם נותנים לו מתנה בבואם אל ביתו לקבל הטבתו.

כג. איתא בזוהר הק' (ח"א רה:): שהתורה מתחלת באות ב' - ב'ראשית, ולא בא' שהיא ראשונה לאותיות, כי האות ב' מרמזת על ב'רוך והאות א' מרמזת על א'רור וחפץ הבורא להתחיל את התורה בברוך. יש שרמזו, שהאות ב' מרמזת לאדם אינך יחיד בעולמך - זכור תמיד שיש עוד יהודי, ויש לו הצטרפויות משלו - ראה נא לעזרו ולתמכו, ולא יסובבו כל ימין סביבות א' - אחד, כלומר סביב עצמך והצטרפויותיך, אלא זכור את רעך להטיב לו מראשית ועד אחרית.

וכך דרש הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בדברי הכתוב בפרשתן (יג טז) 'ושמתי את זרעך כעפר הארץ', כי הנה ה'עפר' אין בו שום תועלת כשהוא בפני עצמו, וכל סיבת יצירתו הוא בעבור 'אחרים' ולקיום העולם, שבכל הנבראים יש בהם מיסוד העפר, וגם אי אפשר למאכלים ולבניין בתים בלא עפר. וכנגד זה אמר הקב"ה ושמתי את זרעך כעפר הארץ - שגם זרע אברהם יהיו כל כולם למען אחרים ולטובתם, וכדוגמת העפר.

באר הפרשה - פרשת לך לך

נישא לבבינו אל כפיים בתחינה ובבקשה מאבינו כבודו, ונזכה לעסוק כראוי בתורה ועבודה ואורה שבשמים שיתן בידינו סיעתא מן שמיא שנזכה של אמונה, ונזכה בקרוב לביאת ינון במהרה דידן לעברו עבודה התמימה הישרה והמקובלת לפני כסא אבי"ר.

כד. מספרים על הגאון רי"צ דונער ז"ל, רב דקהל עדת ישראל בלאנדאן הבירה יצ"ו, שם המנהג (כמנהג כמה קהילות בישראל) שבעת הוצאת הס"ת בשב"ק לא יהלך עמה החזן מארון הקודש מיד לבימה, אלא מהלך בין כל שורות המתפללים בכדי שיוכל כל העם לנשק ולחבב את הספר תורה.

באחד השבתות שבימי הקיץ, כאשר רוב מתפללי ביהמ"ד שהו בעיירות נופש, וממילא כמעט כל ביהמ"ד היה ריקם, גם אז הילך החזן עם הספר בין כל ספסלי ביהמ"ד, הרב הבחין שבירכתי ביהמ"ד יושב לו בחור שהוא מאד חלש בתורה (כשרונות וכו') וגם מצב משפחתו קשה עד מאד, נפשו של הבחור היתה מרה עליו. הרב ניצל את ההזדמנות, הלך בעקבות החזן כשסיבב את כל ביהמ"ד כשספר התורה בידו, כשהגיעו ליד הבחור הנ"ל פנה אליו בלחישה לאזניו - ראה כמה גדלה חשיבותך, הביאו את הס"ת ביז דיין ווינקל (עד הפינה שלך), וכל זה רק לכבודך, שהרי ביהמ"ד ריק מהמתפללים, ולכבודך הלך החזן את כל הדרך, כי גדול אתה, כי אתה יושב ועוסק בתורה והתורה שמחה עמך.

העידו אנשי המקום, כי מאז והלאה השתנה הבחור לבלי הכר, החל ללמוד בהתמדה, בחיות וחשק, ונעשה ת"ח מופלג, הקים משפחה לתפארת, והכל מכח אותם דברי חיזוק שאמר לו הרב. למען דעת עד כמה השפעתה של גיטו וארט (מילה טובה), ועד כמה יש בידינו 'לבנות' נפשות ולהחיות עם רב...